

کتاب‌هایی برای تابستان

ZENDEGI-SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

یکشنبه ۱۰ تیر ۱۳۹۷
اول جولای ۲۰۱۸ • ۱۴۲۹ شوال
شماره ۱۹۸۵۴

۱۰۷۷

پرونده پیش‌رویتان که هنوز تصمیم نگرفته‌اید بخوانیدش یا نه، پیشنهاد چند کتاب برای روزهای داغ و کشتار تابستان است، همین‌بی هیچ توصیه‌و نصیحتی از آن نوعی که در چننه کتاب‌خوان‌ها فراوان پیدا می‌شود. راستش بعضی دوستداران کتاب، در ترغیب دیگران به مطالعه چنان رسالتی برای خودشان قائل‌اند و طوری در انجام مسئولیت ناوخته‌شان جامه می‌درند که از آن‌ور بام می‌افتند و با نگاه‌های از بالا به پایین و لحنی خودپسندانه، مخاطبان‌شان را از هر چه قابل خواندن است، بیزار می‌کنند. پس اگر از سخنرانی‌های کتبی و شفاهی با مضمون «ما چقدر کتاب نمی‌خوانیم» و «چقدر کتاب خوب است» خسته و دل‌زده‌اید، خیالتان راحت باشد که در پرونده امروز از این حرف‌ها خبری نیست. ما کاری نداریم که تابستان‌تان را چطور می‌گذرانید، مطالعه‌نوی بر نامه تعطیلات و اصلا بر نامه زندگی‌تان هست یا نه و چطور کتاب‌هایی می‌پسندید. ما فقط بر اساس سلیقه شخصی، در حوزه‌های مختلف یک مجموعه کتاب پیشنهاد کرده‌ایم. افسار سلیقه البته از دستمان در نرفته و نیم‌نگاهی به گوناگونی علایق و سلا یق داشته‌ایم تا پیشنهادها یمان برای تعداد بیشتری از مخاطبان، دوست‌داشتنی و به‌در دبخور باشد؛ پس اگر به یکی یا چند تا از حوزه‌های داستان کوتاه، فلسفه، نمایش نامه و مهارت‌های نوشتن علاقه دارید، پرونده امروز احتمالاً برایتان جالب خواهد بود.

پرونده

نوشتن و سرودن

روزنه

محمد کاظم کاظمی

۴۳۱ صفحه، نشر سپیده‌پاوران

علاقه‌مندان به نوشتن و سرودن، برای یادگرفتن مهارت‌های محبوب‌شان گاهی با این جبهه‌گیری مواجه می‌شوند که «شاعری و نویسندگی باید تو خون آدم باشه». انکار استعداد که دور از منطق است اما ذاتی انگاشتن فن نوشتن، راه‌را بر شکوفایی استعدادهای نهفته نیازمند پرورش می‌بندد. اهالی متخصص ادبیات اما از آن‌جا که اهمیت آموزش را می‌دانند، برای پاسخ به این نیاز از دانش و تجربه‌شان مایه می‌گذارند؛ مثل «محمد کاظم کاظمی» شاعر نام‌آشنای افغانستانی که مجموعه آموزشی «روزنه» را برای شاعر و شعر دوست‌ها نوشته‌است. کاظمی در مقدمه نوشته این کتاب حاصل یک احساس نیاز بوده‌است؛ نیاز به یک متن آموزش شعر مختصر ولی جامع. او همچنین به درستی به جای خالی کتابی که به قواعد فنی شعر و جوانب هنری آن بپردازد، اشاره و هدفش از نوشتن این کتاب را آموزش در ست اندیشیدن در باره شعر و اصول و فنون بیان است. اگر ذوقی در خونتان سراغ دارید یا دست به قلم هستید یا حتی صرفاً می‌خواهید شعر را بهتر و بیشتر بشناسید، «روزنه» به کارتان خواهد آمد. در این کتاب، برای فهم بهتر آموزه‌ها و قواعد، مثال‌های شعری متعددی وجود دارد؛ هر چند که کاظمی اقرار کرده سلیقه شخصی و میزان حضور ذهنش در انتخاب این ابیات تأثیر گذار بوده اما به هر حال چون پای سلیقه و حافظه یک شاعر کار آزموده در میان است، می‌شود به «روزنه» اعتماد کرد.

اسرار و ابزار طنزنویسی

محسن سلیمانی

۵۴۲ صفحه، نشر سوره مهر

هیچ کتابی به‌تنهایی نمی‌تواند از یک‌آماتور علاقه‌مند، یک حرفه‌ای کار در ست بسازد؛ حتی اگر نزدیک به شصده صفحه باشد و حتی اگر از دانش آدم‌های متخصص کمک گرفته باشد؛ «اسرار و ابزار طنزنویسی» همچنین ادعایی ندارد. این کتاب در سه فصل «اصول طنزنویسی»، «قالب‌های طنزنویسی» و «طنزنویسی به روایت طنزنویسان»، میانی طنز را آموزش می‌دهد. «محسن سلیمانی» آن‌چه را که خودش در حوزه طنز بلد بوده، نوشته؛ چیزهایی را که از طنزپردازان خارجی مثل «روی بلانت»، «شرمن الکسی» و «کانی ویلیس» به‌در دبخور یافته، ترجمه و اطلاعات و تجربیات بزرگ‌ترین طنزنویسان وطنی مثل «منوچهر احترامی»، «کیومرث صابری» و «عمران صلاحی» را گردآوری کرده‌است. نقطه قوت و ضعف این کتاب، مثال‌های فراوانش است. خواننده بر حوصله‌ای که کتاب دیگری در زمینه طنز مطالعه نکرده باشد، از تعداد زیاد مثال‌ها و حجم زیاد کتاب استقبال می‌کند؛ همین مسئله اما برای مخاطبی که کمابیش طنز را می‌شناسد و حوصله کتاب مفصل خواندن ندارد، نقطه ضعف به‌شمار می‌رود. شما اگر از گروه اول هستید و اگر می‌خواهید از «هفت فرمان طنزنویسی»، «شگردهای خنده‌سازان»، «طنزنویسی برای کودکان»، «تفاوت انواع شوخی»، «طنز در مطبوعات» و... چیزهایی بدانید، این کتاب را در فهرست بر نامه مطالعاتی تابستانی‌تان بگنجانید. حسن دیگر این کتاب برای مخاطب مبتدی این است که لیستی از اسامی قابل اعتنا در طنز به او می‌دهد که می‌تواند برای یادگیری بیشتر به‌شان رجوع کند.

نمایش نامه

ملکه زیبایی لی‌نین

مارتین مک‌دونا

ترجمه حمید احیاء، ۱۰۱ صفحه، نشر نیلا

«مارتین مک‌دونا» را از فیلم‌تئاترهای «مرد بالشی» به کارگردانی «محمد یعقوبی» و «آیدا کیخایی» و «ستون اینیشمور» به کارگردانی «حسن معجونی» می‌شناسم. متن درخشان و طنزگرنده این دو تئاتر غیر از کارگردانی خوب و بازی‌های خوب‌تر، ترغیم کرد سراغ نمایش نامه‌های مک‌دونا بروم. فیلم‌بین‌ها هم احتمالاً او را از «سه بیل‌بورد» می‌شناسند که نویسنده و کارگردان و تهیه‌کننده فیلم خودش بود. نمایش نامه‌های مارتین مک‌دونا، قوت و قدرتی عجیب مجموعه‌ای از احساسات متناقض را بر می‌انگیزاند. آثار او هم‌زمان مضحک و دلبره‌آور و سرگرم‌کننده و ترحمیز و تهوع‌آورند؛ چیزی که به نظر من آن‌ها را به یکی از بهترین نمونه‌های گروتسک در ادبیات تبدیل کرده‌است. «ملکه زیبایی لی‌نین» در همان لحظه که باطنی بی‌مانند خواننده را به خنده می‌اندازد، خشم و دلسوزی‌اش را هم بر می‌انگیزد؛ این فرصت تجربه هم‌زمان احساسات مختلف، یکی از دلایلی است که مخاطب را به خواندن مک‌دونا معنادار می‌کند. نمایش نامه «ملکه زیبایی»، قصه رابطه پرتلاطم مادر و دختری دور افتاده از دنیاست؛ مادر هر اسان از تنهایی، دختر میان‌سالش را مثل برده‌ای در خانه حبس و راه‌های ارتباطش با جهان بیرون را قطع کرده‌است. دختر اما بعد از سال‌ها برای خلاص شدن از دست مادرش فرصتی پیش‌پایش می‌بیند، فرصتی که به هیچ قیمتی اجازه نمی‌دهد از کفش برود حتی به قیمت جنایت!

اسب‌های آسمان خاکستر می‌بارند

نغمه ثمینی

۷۳ صفحه، نشر نی

نشر نی، مجموعه‌ارز شمندی گردآوری کرده به اسم «دور تادور دنیا» که شامل بهترین نمایش نامه‌های ایران و جهان است. این توضیح را می‌دهم که اگر «اسب‌های آسمان...» را دوست داشتید، سراغ بقیه کتاب‌های این مجموعه را هم از کتاب‌فروش محترم بگیرید. این نمایش نامه، داستان «سیاوش» و آزمون آتش او برای اثبات پاکی و بی‌گناهی‌اش است؛ ثمینی اما قصه‌را از زاویه‌ای دیگر و از درون آتش بر ایمان تعریف می‌کند. این اقتباس آزاد، ضمن احیای اسطوره کهن و آشنای شاهنامه شیوه روایت دیگری از آن به دست می‌دهد که بسیار خواندنی از آب درآمده‌است. ماجرا با «آستانه آتش» شروع می‌شود؛ سیاوش می‌داند فریب «سودابه» کارگر افتاده پدرش قصد دارد او را روانه آتش کند؛ مادیان سیاوش و روان مادرش در خواب سعی می‌کنند او را به فرار از این آزمون سخت متقاعد کنند ولی موفق نمی‌شوند. نمایش نامه با «سفر آتش» ادامه پیدا می‌کند؛ سیاوش در دل آتش با آن‌چه بعدها به سرش خواهد آمد، رو به روی می‌شود. اگر اصل قصه را در شاهنامه نخوانده‌اید، احتمالاً شخصیت‌های نمایش را به‌جا نیآورید؛ «سراب بدون سر» خود سیاوش است که در جنگ توران به فرمان افراسیاب گردن زده می‌شود. «سیتا» همسر سیاوش است که هنگام کشته شدن او باردار بوده. «مرد-زن» نیمه «گرسیوز»، برادر افراسیاب است که پیش او از سیاوش بدگویی می‌کند و نیمه سودابه است که باعث به آتش افکندن سیاوش می‌شود.

فلسفه

در باب مشاهده و ادراک

آلن دوباتن

ترجمه امیر امجد، ۱۰۳ صفحه، نشر نیلا

چند سالی است که کتاب‌های «آلن دوباتن» پای ثابت ویرتین کتاب‌فروشی‌ها شده‌اند؛ دوباتن فیلسوف با شعار «فلسفه برای همه» به میدان آمد و در مدت کوتاهی طرفداران پروپاقرصی براش خودش پیدا کرد. «فلسفه برای همه» البته دوباتن نگفته و من برایش انتخاب کرده‌ام که با توجه به موضوعات کتاب‌هایش شعار گویایی است. دوباتن به ارتباط فلسفه و زندگی روزمره علاقه زیادی دارد؛ او خلاف هم‌قطارش که زبان ثقیل و مخاطب خاص کم‌شمار را ترجیح می‌دهند، سعی می‌کند فلسفه را به زندگی پیوند بزند و با زبانی ساده، مفاهیمش را برای همه قابل فهم کند. گرچه خواندن دوباتن، علاقه‌مندان به فلسفه را از مطالعه فیلسوفان بزرگ تاریخ بی‌نیاز نمی‌کند اما برای ورود به این وادی، شروع بدی به نظر نمی‌رسد. «در باب مشاهده و ادراک»، ۹ فصل دارد؛ در باب رفتن به فرودگاه، اعتبار، رفتن به باغ وحش، افسون اماکن پرملال و... آن‌چه دوباتن را قابل درک می‌کند، این است که او هم مثل ما-ونه شبیه تصویر رایج از فلاسفه معروف- فرودگاه و باغ وحش می‌رود و در ارتباط عاشقانه‌اش نگران اعتبار و تصویرش نزد معشوق می‌شود؛ او اما همه این کارها را از دید یک فیلسوف انجام می‌دهد. «در باب مشاهده و ادراک»، از حیث جلب توجه و تأمل نسبت به موضوعات آشنایی که به سادگی از کنارشان عبور می‌کنیم، کتاب قابل قبولی است.

مسئله دست‌های آلوده

س. آ. ج. کودی

ترجمه مریم خدادادی، ۹۰ صفحه، نشر ققنوس

«مسئله دست‌های آلوده»، از مجموعه «دانش نامه استنفورد» نسبت به «در باب مشاهده و ادراک» جدی‌تر و فلسفی‌تر است؛ پس اگر مخاطب پیگیر فلسفه هستید، این کتاب بیشتر به کارتان می‌آید. دانش نامه استنفورد، مجموعه‌ای از مقالات است که نوشتن و گردآوری آن‌ها از دهه ۹۰ میلادی در دانشگاه استنفورد آغاز شده‌است. مقالات این مجموعه مدخل‌های خوبی هستند برای ورود به مباحث فلسفی؛ به این معنی که اگر کسی بخواهد با مسئله‌ای فلسفی آشنا شود، مطالعه کتاب‌های این دانش نامه بسیار راهگشا خواهد بود. «مسئله دست‌های آلوده»، درباره فلسفه اخلاق است و مشخصاً به بررسی اخلاق در سیاست می‌پردازد. نویسنده، مختصر ا دیدگاه‌های رایج در باره امر اخلاقی و امر غیر اخلاقی در سیاست را بیان کرده و آن‌ها را به چالش کشیده‌است؛ تحقق بعضی اهداف خوب در عالم سیاست مثل دفع فجایع، مستلزم انجام دادن اعمال شر است؛ می‌توان به مفهوم «شر ضروری» معتقد بود و آیا باید اعمال کشگران سیاسی را با قواعدی و رای قواعد اخلاقی رایج، ارزیابی کرد؟ اعمال و دست‌های آلوده بخش لاینفکی از زندگی سیاسی است؛ این سوالات جالب و ظاهراً بی‌ضرورتی نوک پیکان‌شان را به سمت خواننده غیر سیاستمدار نشانه می‌روند، کمی زهر آکین به‌نظر می‌رسند. نویسنده در فصل ۶، مسئله «دست‌های آلوده شهروندان» را پیش می‌کشد؛ سهم ما در آلودگی دست‌های سیاسی چقدر است؟

اسماعیل

امیر حسین فردی

۳۰۰ صفحه، نشر سوره مهر

رمان «اسماعیل» اثر امیر حسین فردی که در سال ۷۳ نوشته شد تا سال ۸۵ منتشر نشده بود. این کتاب در همان روزها با استقبال منتقدان مواجه شد و به عنوان یکی از اولین آثاری که موضوع مبارزات انقلاب اسلامی را به عرصه درام داستانی می‌آورد، شناخته شد. ۷ سال پس از انتشار جلد اول و مدتی کوتاه پس از درگذشت امیر حسین فردی، جلد دوم این رمان با عنوان «گرگ‌سالی» منتشر شد. رمان اسماعیل، زندگی یک جوان جنوب‌شهری تهرانی را روایت می‌کند که به‌طور اتفاقی با جریان مبارزات انقلاب اسلامی آشنا می‌شود و به آن می‌پیوندد. اسماعیل که در نوجوانی پدرش را از دست داده با مادر و برادر کوچک‌ترش زندگی می‌کند، جوانی ولگرد است. او که از مدرسه فراری است، فقط به اصرار مادرش تا پنجم دبستان خوانده و بعدها پس از مدتی بیکاری و ولگردی، به واسطه یکی از آشنایان به یک بانک برای کار می‌رود. آن جاست که عشق آتشین او به سارا، دختری دبیرستانی که هر روز از جلوی بانک عبور می‌کند، آغاز می‌شود. داستان عشق پر حرارت اسماعیل به دختر جوانی از جنوب شهر که به قلم مرحوم امیر حسین فردی، زیبا و عقیف از کار درآمده‌است، درام جذابی را در بستر انقلاب اسلامی پدید آورده‌است. توصیف‌های کتاب به‌ویژه در باره عشق بین اسماعیل و سارا، در جه عالی است. تعلیق کتاب در نیمه ابتدایی، عاشقانه است و در نیمه دوم، موضوعی دیگر باعث تعلیق در داستان می‌شود.

ترانه برف خاموش

هیوبرت سلبی جونپور

ترجمه پیمان خاکسار، ۱۸۱ صفحه، نشر چشمه

ما، دوستداران ادبیاتی که متأسفانه سواد زبان خارجی‌مان به‌خواندن رمان و داستان زبان اصلی قد نمی‌دهد، چشمان به دست مترجم‌هاست؛ تازه بر فرض که به زبان انگلیسی هم مثل مسلط باشیم، آلمانی و فرانسوی و روسی و زبان بقیه غول‌های ادبیات را چه کار کنیم؟ مترجم‌ها به همان اندازه که واسطه ارتباط ما با جهان شگفت‌انگیز ادبیات هستند، می‌توانند ما را از لذت‌های بزرگ این جهان هم محروم کنند؛ مثلاً همین آقای «هیوبرت سلبی جونپور» که در آمریکا برای خودش برویایی دارد اما در ایران کسی نمی‌شناسدش چون مترجمی سراغش نرفته و «ترانه برف خاموش» تنها کتابی است که از او به فارسی ترجمه شده. کتاب، شامل ۱۲ داستان است که شاید با یکی دوتایش نتوانید ارتباط برقرار کنید اما حداقل برای چهار تایشان می‌شود کلاه از سر داشت. هیوبرت به‌شیوه اغلب نویسندگان هم‌وطنش، علاقه‌ای به پیچیدگی و دشوارنویسی ندارد و دوباتری ساده و سرراست خواننده را بخود همراه می‌کند. او تحصیلات دانشگاهی ندارد و تنها ابزارش برای نوشتن دانستن الفباست اما به واسطه زندگی سخت و پرماجرایش، احساسات انسانی و موقعیت‌های دشوار موجود این احساسات را خیلی عمیق و دقیق می‌شناسد. شمار این کتاب، با پسرکی تازه وار د شده به دنیای بلوغ زندگی خواهید کرد؛ زخم‌های روح‌زنی در بیمارستان روانی را خواهید شمرد و کسی را که تنها همدش، یک پالتوست درک خواهید کرد. «ترانه برف خاموش» پر است از این تجربیات غریب و بدیع که احتمالاً هیچ‌جای دیگری گیرتان نخواهد آمد.